

# Кафедра струнно-смичкових інструментів

## Камерний ансамбль. Арфа

Освітній ступінь

магістр

|         |     |
|---------|-----|
| Курс    | 1-2 |
| Семестр | 1-3 |

Спеціальність

025 «Музичне мистецтво»

Освітньо-професійна програма

«Музичне мистецтво»  
Арфа

Статус

обов'язкова

|                   |     |
|-------------------|-----|
| ECTS              | 5   |
| Годин             | 150 |
| Практичні заняття | 72  |
| Самостійна робота | 78  |

Форма контролю

Залік/Атестаційний іспит

Інформація про викладача

|        |                                                                                                                                                                   |
|--------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| ПІБ    | Кметь Н. І. – в. о. професора кафедри струнно-смичкових інструментів Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського, заслужена артистка України, |
| e-mail | strunni.nmaul@gmail.com                                                                                                                                           |

### Анотація навчальної дисципліни

Дисципліна «Камерний ансамбль» є важливою складовою освітньо-професійної програми освітнього ступеню «Магістр» у підготовці сучасних фахівців, які по закінченню навчання отримують кваліфікацію концертний виконавець, соліст, артист оркестру, артист камерного ансамблю. Відповідно, дисципліна передбачає засвоєння специфічних знань і умінь в об'ємі, який також необхідний для подальшої педагогічної діяльності молодих фахівців та викладачів класу ансамблю в дитячих музичних школах, школах мистецтв, музичних коледжах тощо.

Систематизація відомостей в історичній перспективі, продовження вивчення ансамблевого репертуару, виконавських стилів є запорукою опанування даної, надзвичайно важливої, а для деяких студентів – визначальної, у подальшій професійній кар'єрі, форми виконавської діяльності.

Сучасні тенденції камерного виконавства вимагають від молодого фахівця майстерного володіння інструментом, знання особливостей та специфіки ансамблевої гри з подальшим застосуванням цих навичок у виконавській діяльності.

Курс орієнтований на здобуття студентами всебічних знань в опануванні репертуару та гармонійному поєднанні сталих традицій виконавства з сучасними напрямками мистецтва. Дисципліна «Камерний ансамбль» передбачає міждисциплінарний зв'язок з такими предметами як фах, оркестровий клас, вивчення оркестрових партій, предметів фундаментальної підготовки та є невід'ємною складовою частиною загальної системи підготовки сучасного високопрофесійного фахівця музичного мистецтва.

**Метою** дисципліни «Камерний ансамбль» є підготовка фахівців вищої кваліфікації, які володіють ансамблевою виконавською майстерністю, сучасними знаннями та навичками для самостійної творчої роботи та аналізу, необхідними для здійснення подальшої професійної діяльності в галузі ансамблевого виконавства

**Основними завданнями** є засвоєння комплексу фундаментальних професійних практичних і теоретичних знань, умінь, навичок, основних принципів ансамблевого виконавства, які застосовуються в процесі роботи в класі та підготовки до концертного виконання ансамблевих творів під керівництвом викладача.

**У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен отримати такі компетентності:**

***знати:***

- метод роботи над інтерпретацією музичного твору: виконавські та інструментальні засоби втілення інтерпретаторських задумів;
- психологію виконавської діяльності;
- сучасні досягнення в галузі фразового виконавства, педагогіки та музичної творчості;
- особливості та специфіку ансамблевої гри;
- принципи редагування ансамблевих партій;
- основні закономірності штрихових та артикуляційних засобів звукоутворення в ансамблевій нотній літературі;
- особливості використання засобів музичної виразності на різних етапах розвитку світової і національної музичної культури;
- історію арфового мистецтва та його специфіку;
- виконавський репертуар та спеціальну літературу;
- основи загальнотеоретичних дисциплін, що дозволяють вирішувати творчі інтерпретаційні проблеми виконання;
- специфіку нотного письма сучасних композиторів;
- основи образотворчого, літературного і театрального мистецтв.

***вміти:***

- використовувати набуті професійні знання в камерно-ансамблевому виконавстві;
- самостійно опрацьовувати партії (метод редагування);
- аналізувати та розуміти зміст, форму та стиль музичного твору, відтворювати його художню концепцію;
- грамотно використовувати засоби музичної виразності та технічну майстерність;
- самостійно робити неупереджені висновки, досліджуючи практичну складову ансамблевого музикування;
- орієнтуватися в різноманітних музичних стилях і жанрах;
- орієнтуватися та цікавитися сучасними напрямками розвитку музичного мистецтва;
- використовувати кращі традиції світових виконавських шкіл;
- поєднувати виконавську майстерність з художнім осмисленням твору;
- аналізувати та рецензувати концертні виступи, а також власне виконання.

***володіти навичками:***

- володіти навиком самостійного розбору партитури та кожної окремої партії;
- грамотно застосовувати штрихові та артикуляційні засоби звукоутворення в камерно-ансамблевій літературі;
- власного контролю самостійної роботи;
- читання нот з аркушу;
- виконавського редагування репертуару і творчої обробки музичного матеріалу;
- оволодіння різноманітними засобами гри на інструменті;
- інтерпретації творів найрізноманітніших стилів і жанрів;
- прийомами гри сучасної музики;
- комунікативного зв'язку між учасниками ансамблю, а також особливості та специфіку ансамблевої гри.
- професійного розуміння різноманітних музично-теоретичних питань, з якими пов'язане камерно-ансамблеве виконавство;
- використовувати в професійній виконавській діяльності широкий ансамблевий репертуар;

Таким чином, дисципліна «Камерний ансамбль» поєднує знання не лише свого, а й інших предметних курсів, що викладаються у вищому навчальному закладі.

### **Програмні компетентності:**

#### **Загальні компетентності (ЗК)**

**ЗК 2.** Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

**ЗК 4.** Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

**ЗК 5.** Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях

**ЗК 6.** Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

**ЗК 7.** Здатність до міжособистісної взаємодії

**ЗК 8.** Здатність працювати в міжнародному контексті.

**ЗК 9.** Здатність працювати автономно.

#### **Спеціальні (фахові, предметні) компетентності спеціальності (СК)**

**СК 1.** Здатність створювати, реалізовувати і висловлювати свої власні художні концепції.

**СК 2.** Усвідомлення процесів розвитку музичного мистецтва в історичному контексті у поєднанні з естетичними ідеями конкретного історичного періоду.

**СК 3.** Здатність розробляти і реалізовувати творчі проекти по створенню / інтерпретації / аранжуванню та перекладу музики.

**СК 4.** Здатність інтерпретувати художні образи у виконавській / композиторській / педагогічній діяльності.

**СК 5.** Здатність збирати та аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її для теоретичної, виконавської, педагогічної інтерпретації.

**СК 6.** Здатність викладати спеціальні дисципліни в закладах освіти з урахуванням цілей навчання, вікових та індивідуальних особливостей здобувачів освіти.

**СК 7.** Здатність аналізувати виконання музичних творів або оперних спектаклів, здійснювати порівняльний аналіз різних виконавських інтерпретацій, у тому числі з використанням можливостей радіо, телебачення, Інтернету.

**СК 8.** Здатність взаємодіяти з аудиторією для донесення музичного/навчального матеріалу, вільно і впевнено репрезентувати свої ідеї (художню інтерпретацію) під час публічного виступу.

#### **Програмні результати навчання:**

**ПРН 1.** Володіти професійними навичками виконавської, творчої та педагогічної діяльності

**ПРН 2.** Володіти навичками ансамблевого музикування в групах різних складів у концертно-виконавському та репетиційному процесах.

**ПРН 3.** Визначати стильові і жанрові ознаки музичного твору та самостійно знаходити переконливі шляхи втілення музичного образу у виконавстві.

**ПРН 4.** Професійно здійснювати аналіз музично-естетичних стилів та напрямків.

**ПРН 5.** Вибудовувати концепцію та драматургію музичного твору у виконавській діяльності, створювати його індивідуальну художню інтерпретацію.

**ПРН 6.** Володіти музично-аналітичними навичками жанрово-стильової та образно-емоційної атрибуції музичного твору при створенні виконавських та педагогічних інтерпретацій.

**ПРН 7.** Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.

**ПРН 8.** Здійснювати викладання гри на інструменті / вокалу / диригування / теорії, історії музики / композиції з урахуванням потреб здобувача освіти, цілей навчання, вікових та індивідуальних особливостей здобувача

## Перелік тем

### ***Змістовий модуль 1. Ансамблева музика романтичної доби.***

**Тема 1.** Стильові особливості виконання музичних творів романтичної доби, окреслення кола засобів художньої виразності відповідно до епохи та стилю. Виявлення яскраво виражених національних рис в музиці. Розбір та редакційна робота над партіями (аплікатура).

**Тема 2.** Вирішення інтерпретаційних завдань в творах композиторів XIX ст. Вміння використовувати фахові навички гри, їх застосування у витонченості ансамблевої майстерності; узгодження інтонування, динаміки тощо. Поєднання виконавської майстерності з художнім осмисленням твору.

### ***Змістовий модуль 2. Ансамблева музика у складах з різними музичними інструментами.***

**Тема 1.** Знання репертуару та свідомий вибір програми. Особливості та специфіка гри в ансамблі у різних складах. Вивчення розділів форми, знання партій партнерів по ансамблю, відчуття динамічного балансу, виконання своєї партії у гармонійному поєднанні з іншими учасниками ансамблю.

**Тема 2.** Вирішення інтерпретаційних завдань у виконанні твору, що вивчається, дотримуючись традицій та стильових особливостей епохи. Узгодження партнерів ансамблю у сумісному використанні єдиних засобів художньої виразності та специфіки виконання певних елементів (інтонація, динаміка, орнаментика). Виявлення головного тематичного матеріалу та тем акомпануючого характеру. Підготовка до концертного виконання (творчого проєкту).

### ***Змістовий модуль 3. Ансамблева музика епохи класицизму.***

**Тема 1.** Знання концертного ансамблевого репертуару епохи класицизму. Вибір твору та план роботи над ним: аналіз ознак сонатного *allegro* (при наявності) визначення сольних або ансамблевих завдань, виявлення тематичного матеріалу, визначення художніх та технічних завдань. Вивчення партитури/клавіру, розбір та редакційна робота над партіями (аплікатура).

**Тема 2.** Комунікативний зв'язок між учасниками ансамблю. Вирішення інтерпретаційних завдань камерно-інструментального твору шляхом деталізації нотного матеріалу (точність виконання авторського задуму, фразування, узгодженість інтонування, виконання орнаментики, артикуляції, звукова та динамічна перспектива). Реалізація єдиного ідейно-художнього задуму. Узагальнююча робота над концепцією, формою та змістом.

### ***Змістовий модуль 4. Сучасна ансамблева музика.***

**Тема 1.** Знання сучасного навчально-художнього камерно-інструментального репертуару. Свідомий вибір твору для опрацювання, визначення кінцевої мети вивчення твору. Вміння користуватися інтернет-ресурсами та бібліотечними каталогами.

**Тема 2.** Виконавське ознайомлення зі стильовими рисами сучасної музики, формотворчими, смисловими та ансамблевими особливостями композиторського письма. Розбір та корегуюча редакційна робота з партіями (аплікатура, динаміка, агогіка). Вирішення інтерпретаційних завдань шляхом аналізу, використання набутих професійних навичок, переконливість втілення змісту, емоційна складова виконавської майстерності в ансамблевій грі.

**Тема 3.** Заключний етап – підготовка до атестаційного іспиту. Об'єднання знань, вмінь, навичок, набутих під час навчання. Демонстрація логіки інтерпретаційного мислення музиканта-виконавця, сформованої інтелектуально-творчої самостійності, сценічної культури.

*В окремих випадках, на контрольних підсумкових виступах, твір підвищеної складності та великого обсягу може бути виконаним не в повному обсязі (частинами).*

## Форми та технології навчання

Дисципліна «Камерний ансамбль» для студентів освітнього ступеня «Магістр» кафедри струнно-смичкових інструментів оркестрового факультету НМАУ імені П.І.Чайковського складається з практичних занять та відповідної частки годин для самостійної роботи та підготовки, а також включає поточний контроль (контрольний урок) та підсумковий (залік), атестаційний іспит.

В програмі курсу предмета передбачено удосконалення комплексу професійних практичних і теоретичних умінь, навичок, знань основних принципів ансамблевого виконавства, засвоєних в процесі роботи над учбовим матеріалом та підготовки до концертного виконання ансамблевих творів під керівництвом педагога. Опрацьовуються **ансамблеві твори у супроводі фортепіано та ансамблі для різних складів**. Для них притаманні яскраво індивідуалізовані партії, тематично рівноцінні у драматургічному розвитку. Основу репертуару складають камерно-ансамблеві твори українських та зарубіжних композиторів різних епох і стилевих напрямків.

## Навчальні ресурси

Нотний матеріал відповідного оркестрового репертуару, музикознавча та методична література представлені у вільному доступі в бібліотеці та читальній залі Академії, інтернет-ресурси. Репетиційні приміщення в навчальних аудиторіях, концертних залах Академії надається для проведення занять відповідно розкладу.

## Методи контролю

### 1. Поточний контроль.

На перших етапах опрацювання програми ЗМ викладач виявляє рівень знань, умінь і навичок студентів для вивчення обраного твору – співвідношення складності твору з професійними можливостями студентів. Викладач здійснює постійний контроль під час практичних занять з метою перевірки засвоєння попереднього матеріалу, виявлення проблем та усунення недоліків. На контрольному уроці студенти демонструють робочий матеріал перед кафедрою та отримують зауваження та рекомендації для подальшої роботи.

### 2. Підсумковий контроль.

Здійснюється у формі заліку в 1-му та 2-му семестрах в період сесій (зимової та літньої) та атестаційного іспиту у 3-му семестрі в період сесії (зимової) з оцінкою комісії кафедри за професійний і творчий розвиток студентів дисципліни «Струнного ансамблю» освітнього ступеню «**Магістр**».

## Система оцінювання

| № з/п | Контрольний захід оцінювання           | Всього % |
|-------|----------------------------------------|----------|
| 1.    | Контрольний урок                       | 10       |
| 2.    | Залік                                  | 40       |
| 3.    | Атестаційний іспит                     | 40       |
| 4.    | Участь у концерті класу, кафедри тощо. | 5        |
| 5.    | Участь у конкурсі, фестивалі тощо      | 5        |
|       | Всього                                 | 100      |

### **Критерії оцінювання знань студентів:**

**90-100-А (відмінно)** – Яскрава гра з якісною реалізацією всіх технологічних компонентів виконавської майстерності: досконала інтонація, культура штрихів, виразна динаміка, блискуча техніка, відчуття форми та стилю творів, сценічний артистизм тощо.

**82-89-В (добре)** – Переконливий виступ ансамблю, але з наявністю деяких недоліків, як то: текстові неточності, недосконала інтонація, недостатня динамічна виразність.

**74-81-С (добре)** – У виконанні наявні виконавські недоліки (інтонація, культура штрихів, метро-ритмічна організація, динамічні відтінки), хоча програма відповідає за складністю підготовці студента. Непереконливе відтворення стильових особливостей твору;

**64-73-Д (задовільно)** – Наявність суттєвих погрішностей у грі виконавців, як то: погано вивчений текст твору, неточна інтонація, неохайне звуковидобування, невиразна динаміка, погане відчуття ансамблю, аморфність у виконанні тощо;

**60-63-Е (задовільно)** – Відсутність комунікативних відносин в ансамблі, розуміння форми та стилю твору. Дуже погано вивчений текст партії, неточна інтонація, неохайне звуковидобування, невиразна динаміка;

**35-59-FX (незадовільно)** – Програма виконана не в повному обсязі. Відсутність творчого і ансамблевого мислення, обмеженість музичних та технічних здібностей..

**1-34- F (незадоволено)** – Відсутність професійних навичок. Студент не засвоїв матеріал програми внаслідок порушення навчальної дисципліни та неприпустимого ставлення до предмета.

### **Інклюзивне навчання**

Навчальна дисципліна може викладатися студентам з особливими освітніми потребами.

### **Неформальна освіта**

Передбачається участь студентів у міжнародних та всеукраїнських молодіжних оркестрових фестивалях, участь у складі оркестру в концертних програмах, благодійних музичних акціях, участь у майстер класах та стажування у літніх оркестрових академіях; пасивна та активна участь у міжнародних, всеукраїнських та кафедральних конференціях, круглих столах; відвідування культурно-мистецьких заходів, театрів, мистецьких експозицій, виставок тощо.

### **Рекомендована література**

1. Арсенічева Т.О. Стилiстичнi параметри камерно-iнструментальної творчості Юрія Iщенка. Науковий вiсник НМАУ iм. П.І.Чайковського, вип. 91, К., 2010.
2. Базiна Н.Ю. Оновлення музичної мови української скрипкової сонати у ХХ столiтті. Науковий вiсник. НМАУ iм. П. І. Чайковського, вип. 82., 2009.
3. Басалаєва Є. Камерно-iнструментальнi ансамблi з фортепіано в музиці ХХ сторiччя i творчiсть українських композиторiв генерації 1960-х рокiв Науковий вiсник НМАУ iм. П.І.Чайковського. Вип.82 , 2002.
4. Гаврилець Д. Г. Майстерність i технiчна вiдшліфованiсть. Про Ужгородський струнний квартет // Газета «Новини Закарпаття». — Ужгород, 18.11.1999. — с. 7.
5. Гаврилець Д. Музична творчiсть як самореалiзація iндивiдуальностi митця / Д.Гаврилець // Композитор i учаснiсть / Науковий вiсник НМАУ. – Вип. 24. – 2009. – С. 219 – 228.
6. Гришко-Ратьковська Л. О. В. С. Косенко – професор Київської державної консерваторії iменi П.І. Чайковського // Науковий вiсникНМАУ iм. П.І.Чайковського, вип. №87, Київ, 2010.
7. Гумен О. Арфа в камерних ансамблях – сучасний вибiр. Камерно-iнструментальний ансамбль: iсторія, теорія, практика. 3б. статей. ЛНМА iм. М.Лисенка. Виконавське музикознавство. Вип. 25. Львiв, 2011. С. 231-237
8. Гумен О. З арфою крізь час. Журнал «Музика» № 3, К.; 2011.

9. Кулікова В.М. “Емоційна цілісність концертного виконання ( засоби спілкування у визначенні критеріїв сприйняття та оцінювання музичного виконавства) зб. Наукових праць “Дослідження . Досвід. Спогади.” КССМШ ім. М. Лисенка - К; 2007р. 126-134с.
10. Кулікова В.М. “Художнє мислення музиканта. Традиції та інновації” Навчальний методичний посібник для студентів та викладачів виконавських факультетів вищих музичних навчальних закладів III - IV рівнів акредитації. -К; Купріянова2007.132с
11. Кулікова В.М. «Механізми пам’яті солістів-інструменталістів в процесі формування та реалізації виконавського задуму музичних творів» стаття зб. Наукових праць “Дослідження. Досвід. Спогади.» Вип. 3, Міністерство культури і мистецтв України , НМАУ ім. П. Чайковського , -К; 2002\_ 53-60с.
12. Програма та методичні рекомендації для музичних вузів [укладачі: Царевич І., Боровик І., Гришко-Ратьковська Л.]. – К., 1996.
13. Середенко А. М. До історії виникнення та розвитку камерно-інструментального ансамблю в історії української культури XVIII століття; Київське музикознавство: Збірник наукових статей . Вип.14 – Київ, 2004.
14. Царевич І. С. Післямова. З історії кафедри камерного ансамблю Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського.

#### **Інтернет-ресурси:**

- 1 IMSLP - Petrucci Music Library (нотна вікіпедія) <http://imslp.org>
2. Sheet Music Plus [www.sheetmusicplus.com](http://www.sheetmusicplus.com)
3. Kreusch- Sheet Music <http://kreusch-sheet-music.net>
4. Classical- scores.com <http://www.classical-scores.com>
5. The Juilliard Manuscript Collection <http://www.juilliardmanuscriptcollection.org>
6. Видавництво «Гроно», яке пропонує нотну літературу ,книги та навчально-методичні посібники для дитячих шкіл мистецтв, музичних шкіл, вищих навчальних закладів культури та мистецтв I-IV рівнів акредитації.
7. <http://composersukraine.org>